

Proročka uloga redovničkog života u borbi protiv trgovine ljudima

Izlaganje / Svjedočanstvo s. Eugenije Bonetti

misionarka Gospe od Utjehe

Uvod

Glas Crkve izražen u enciklici *Mater et Magistra* odjek je papinskog učiteljstva.

U svojoj poruci za 93. svjetski dan selilaca i izbjeglica iz studenoga 2006. papa Benedikt XVI. ističe kako je među iseljenicima sve više žena te da su one sve više žrtve izrabljivanja. Stoga je prijeko potrebno, prema Papinu naputku, shvatiti “kako čitati znakove vremena, tumačeći ih u svjetlu evanđelja.”¹ On nam ukazuje da “među znakovima vremena, danas, nalazimo i selilaštvo.”

Iseljenice, ponekad, postaju žrtvama izrabljivanja i ropstva: “Ima žena i djevojaka koje su predodređene da ih se iskorištava na polju rada, gdje se s njima postupa kao s ropkinjama, a, nerijetko, i u seksualnoj industriji.”

Urgentnost te stvarnosti i novost “znakova vremena” podsjeća pastire Crkve, Caritase, nevladine organizacije, župe i različite muške i ženske zajednice na aktualnost našeg specifičnog kršćanskog imperativa koji se sastoji u tome da budemo u službi najpotrebnijih, napose žena i maloljetnika koji traže pomoć, da budemo ruka koja će ih voditi, dati pomoć i potporu.

U društvu, danas više no ikad prije, vlada velika konfuzija ideja koja dovodi u pitanje same kršćanske vrijednosti. Ta stvarnost postaje izazov za zajednice i karitativne organizacije i traži odjelotvorenje one “maštovitosti ljubavi” jer smo pozvane biti “epifanija Božje ljubavi” i “proročko i tiho svjedočanstvo, ali ujedno odvažno prokazivati zlo u nečovječnom svijetu”².

Položaj žene u današnjem svijetu

Siromaštvo, marginaliziranost, diskriminiranost i iskorištavanje sve su to osobitosti žene u današnjem svijetu. One predstavljaju 80 posto onih koji žive u stanju apsolutnog siromaštva i oko dvije trećine od 850 milijuna nepismenih u svijetu. Više od polovica osoba pogođenih virusom AIDS-a čine žene između 15. i 24. godine života, a najveći ih dio živi u zemljama u razvoju. Naime, u mnogim je zemljama žena ta koja mora razmišljati kako uzdržavati obitelj;

žena je ta koja trpi zbog bolesti i oskudice vode, ratova i plemenskih sukoba; žena je ta koja trpi zbog pomanjkanja lijekova i zaraze AIDS-om; ona ne može pohađati školu, nije plaćena za svoj rad i ne može doći na odgovorne položaje. Žena je izložena nasilju u obitelji; ona je često prisiljena napustiti svoju domovinu da bi drugdje potražila sigurnost i blagostanje za sebe i obitelj.

¹ Poruka Benedikta XVI. Za Svjetski dan selilaca i izbjeglica (studen 2006.).

² Usp. Naputak Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života *Ponovno krenuti od Krista: obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću*, 33.

Osim toga, ona je izložena seksualnim nasiljima, često prisiljena prodavati svoje tijelo (jedino što, ponekad, posjeduje!) i podastrijeti ga kao predmet užitka i izvor zarade drugima.

No, najveće poniženje i bijeda za jednu ženu jest kada ju se prodaje i kupuje za tuđe zadovoljstvo.

Trgovina ljudima, napose ženama i djecom, postala je izdašan izvor zarade na svjetskoj razini. Prema posljednjim statistikama, u toj se trgovini svake godine ostvari novčana zarada između 8 i 12 milijardi dolara i po tome ona slijedi odmah nakon trgovine oružjem i trgovanja drogom.

Ta je pojava prisutna u svim zemljama i tu trgovinu podupiru i njezinu širenju pridonose sve brojniji zahtjevi "klijenata" za plaćenim seksom.

Prostitucija nije nova pojava, ali ono što je novo jest globalna trgovina koja iskorištava krajnje siromaštvo i ranjivost mnogih žena i maloljetnica koje su imigrirale. One su postale ropkinje 21. stoljeća: prevarene, porobljene i bačene na pločnike ili u noćne lokale, "prostitutke" su jedan od nebrojenih primjera nepravedne diskriminacije koju je ženama nametnulo današnje društvo konzumerizma iz kojega nitko od nas nije isključen.

Proročka uloga Crkve i društveni problemi

Koja je proročka uloga Crkve? Zašto se Crkva, redovničke ustanove, odnosno organizacije kršćanskog nadahnuća, zanimaju za društvene i egzistencijalne probleme?

Zašto su one uvijek zapažale društvene situacije bijede i siromaštvo koje pozivaju na hitno djelovanje i pokušale odgovoriti na potrebe vremena, mnogo prije no što će intervenirati država?

Odgovor je jednostavan: zato jer je to dio proročke uloge Crkve, redovničkih ustanova i svih onih kršćana koji slušaju i provode u vlastitom životu Kristov nauk: "Bio sam gladan, bolestan, utamničen, stranac, beskućnik, itd.", te "što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite." (*Mt, 25, 31-46*)

Sve se to lako može vidjeti na polju odgoja, zdravstva, pomaganja siročadi, starijima, osobama s posebnim potrebama i potisnutima na rub društva u svakom dobu i na svakome mjestu.

I danas smo svjedoci sve većem broju karitativnih djela koja se provode na dobrovoljnoj osnovi čiji je cilj odgovoriti na nove društvene potrebe i uskočiti tamo gdje državne strukture nisu dostatne.

Za Crkvu i redovničke ustanove to predstavlja veliku ostavštinu kao dar i bogatstvo, kako za donatore tako i za korisnike.

Danas postoje mnoge organizacije kršćanskog i općenito religijskog nadahnuća koje su aktivne u pružanju pomoći tamo gdje je potrebno. Nabrojat ćemo samo neke vidove rada Caritasa i mnogih ekumenskih crkvenih zajednica: zajednice za ovisnike o drogama ili oboljele od AIDS-a, domovi za starije osobe i osobe s posebnim potrebama, za alkoholičare i duševne bolesnike; prihvatilišni centri za doseljenike i izbjeglice; centri za život i sigurne kuće za žene i maloljetnike žrtve nasilja. Posvećene su osobe svojom posebnom ulogom također sastavni dio toga naslijeđa.

Prispodoba o dobrom Samarijancu svijetli je primjer Isusova učenja. Na pitanje: "Tko je moj bližnji?", on ne daje teološki odgovor u maniri nekog pismoznanca, nego pruža šokantan odgovor. Ta prispodoba stubokom izokreće kulturne sastavnice, otklanja predrasude, osuđuje određena držanja i potiče na zauzimanje točno određenog stava. Jedina Isusova briga je osoba koja stoji pred

njim, svaka osoba u kojoj god da se situaciji nalazila. "Osoba" je, naime, bližnji koji treba ljubav i pažnju.

Isusov odgovor u toj prisposobi može biti i te kako poticajan onome koji se još uvijek pita: "Tko je moj bližnji?"

Koliko smo i mi same također u napasti da pitamo Isusa da nam pokaže "bližnjega" kojeg moramo ljubiti i pomagati, osobito kada taj bližnji kod nas budi nepovjerenje i podozrivost. Nije lako prepoznati kao bližnjega one koje smo etiketirali i isključili iz svoga kruga jer ih smatramo sablažnjivima i osobama s kojima se nije uputno družiti.

Da Isus mora danas ispričovijedati tu prisposobu, vrlo bi vjerojatno započeo ovako: "Neka Nigerijka prolazila kroz pustinju Saharu, htjede doći do Italije. Ali je pograbiše trgovci ljudima. Ovi je prevariše i zlostavljaju, oteše joj dostojanstvo, prava i slobodu i ostaviše je polumrtvu..."

Kako bi Isus nastavio ovu pripovijest?

Ako proanaliziramo osobe, sklonosti i intervencije, otkrivamo jasnu sličnost između onoga što je Isus podastrio svojim slušateljima i onoga što se događa danas, u novim okolnostima, kako u zemljama porijekla tako i u zemljama odredišta. Lica, imena i okolnosti mogu se promijeniti, ali stvarnost nasilja protiv siromašnih i nezaštićenih osoba uvijek je jedna te ista.

Odgovori koje daju kršćanske udruge na trgovinu ljudima mogu se pronaći u tome kontekstu. Naime, ovih posljednjih godina Caritasi i, na poseban način, redovnice pružili su konkretne i djelotvorne odgovore na različite urgentne potrebe i situacije. Tijekom posljednjih 10-15 godina mnogi su Caritasi i ženske redovničke zajednice pridonijele – bilo osobljem, bilo financijskom pomoći, bilo strukturama – stvaranju nove dijakonije ljubavi koja pruža žrtvama trgovine ljudima konkretan izraz Božje samilosti i ljubavi.

Na žalost, isto se ne može reći i za muške ustanove koje se još uvijek nisu uključile u tu službu. Svećenici i redovnici se vrlo teško približavaju "noćnom svijetu" i hvataju u koštac s pojavom spolnog izrabljivanja.

Njihovo bi sudioništvo bilo vrlo važna služba kako za formaciju mladih u školama i župama kako bi se iskorijenila potražnja, tako i za očuvanje jedinstva i vjernosti među bračnim drugovima. No, prije svega njihova je služba neophodna za skrb i rehabilitaciju trgovaca i konzumenata. Sâm "klijent" je žrtva konzumerizma zato jer se danas sve može željeti i kupiti pa i same žene doseljenice, čak tijelo nezaštićene maloljetnice. Poput Crkve koja naviješta "povlašteno opredjeljenje za siromašne" i mi smo pozvane "čitati znakove vremena", postati svjesne novih siromaštava i udružiti svoje napore u suočavanju s brzim širenjem tog novog oblika ropstva koje uništava naraštaje mladih žena i razara bezbrojne obitelji.

Proročka uloga redovničkog života

Zašto redovnice preuzimaju brigu za one koje se smatra otpadom našega društva? Zašto idu tražiti žene "uvezene" iz različitih zemalja radi spolnog izrabljivanja?

Odgovor je moguće naći jedino u svjetlu evanđelja, u proročkoj ulozi onog *sequela Christi*, na koji potiče Drugi vatikanski koncil, kada je posvećeni život ponovno otkrio svoj identitet i proročko poslanje. Ta je zadaća povezana s "...idealom proročkih zajednica Staroga zavjeta... ukorijenjenog u savezu između Jave i njegova naroda". Uloga Izraela kao zajednice izabranog naroda bila je da

bude znak Božje samilosti, znak drugog načina življenja prema ćudoređu i uredbama koje je Bog dao svojem narodu.

U povijesti Božjeg naroda tu viziju proročke zajednice često su potamnjivali moć i blagostanje osobito kada bi uzeli maha izopaćenost, nepravda i tlačjenje siromašnih. Tada bi ustajali proroci da probude u narodu vjernost savezu. Oni su se uvijek pojavljivali u vremenu krize kako bi spočitavali narodu njegovu nevjernost i predlagali nove obzore i nadu za budućnost.³

U Novome zavjetu, Krist je bio predstavljen kao punina proročke tradicije. On je unio novu dimenziju u svoju poruku i proročku službu. Njegova je nova vizija bila čvrsto ukorijenjena u ljubavi, pravednosti i miru, a ne u zakonu. Ta vizija Božjeg kraljevstva bila je izražena u solidarnosti sa isključenima⁴, na poseban način s posljednjima, najmanjima i napuštenima. To je upravo ono što su u svojem vremenu činili naši utemeljitelji i naše utemeljiteljice.

Redovnički je život, stoga, izraz proročke zadaće koju je Krist dao Crkvi. Poput prorokâ, redovnici su pozvani i poslani “na slobodu pustiti sužnje”. Naši su utemeljitelji i utemeljiteljice bile proročke osobe koje se nisu bojale stvaralački odgovoriti na potrebe svoga vremena.⁵

Redovnici i redovnice su pozvani, danas, kao nekoć njihovi utemeljitelji, ponovno otkriti svoju temeljnu viziju, odreći se ugleda i sigurnosti koju uživaju kako bi živjeli s onima koji su na margini društva.⁶ Mnogo zajednice, da bi ostale vjerne svojoj karizmi i kao sastavni dio svoje obnove, odlučno i hrabro su preuzele novi način života kako bi živjele na konkretan način pravi “savez sa siromašnima”.

Biti vjerni vlastitoj utemeljiteljskoj karizmi

Redovničke obitelji, tijekom stoljećâ, bile su kadre prilagoditi se promjenama položaja žene. Danas su, pak, one ponovno otkrile vrijednost i aktualnost svoje karizme pred suvremenim izazovima.

Odgovor na pitanje koji je razlog uključivanja nas redovnica u borbu protiv “trgovanja ljudima” nalazimo u tome kontekstu.

Posljednjih godina, redovnice su znale pružiti konkretne i učinkovite odgovore na tu hitnu potrebu. Tijekom posljednjih 10-15 godina mnogi su Caritasi i ženske redovničke zajednice pridonijele – bilo osobljem, bilo financijskom pomoći ili pak strukturama – stvaranju nove dijakonije ljubavi koja pruža žrtvama trgovine ljudima konkretni izraz Božje samilosti i ljubavi.

Od žrtava do građanki: žene koje pomažu žene

Danas 250 redovnica – koje pripadaju 70 zajednica – rade na 110 projekata u Italiji, često u suradnji s Caritasima i udrugama, državnim ili privatnim stvarnostima, ali uvijek zadržavajući

³ Usp. Isto, str. 86. – 87.

⁴ Usp. Isto, str. 87.

⁵ Usp. P. Lynch, “Religious as Prophets”, str. 87.

⁶ Usp. P. Lynch, “Religious as Prophets”, str. 84. – 85.

vlastiti identitet koji se oslanja na evanđelje. Nekoliko stotina žrtava, iz različitih zemalja, danas su udomljene u našim zajednicama; s ljubavlju i besplatno pomažemo ponovno izgraditi mnoge živote uništene iskustvima proživljenim na ulici.

Neki od mnogostrukih načina na koji su redovnice prisutne i predstavljaju proročko svjedočanstvo u borbi za ljudska prava i dostojanstvo uključuju:

- izlazak na ulice da bi se uspostavio prvi kontakt sa žrtvama ulice;
- uspostava centara za slušanje gdje je moguće pobliže se upoznati s problemima s kojima se suočavaju žene koje traže pomoć;
- osnovati prihvatilišne centre za programe reintegracije;
- vraćanjem njihovog legalnog identiteta pomoći žrtvama da ishode dokumente potrebne za boravišne vize i izdavanje putovnica⁷;
- pokrenuti stručnu izobrazbu kao što je učenje jezika, manualni rad, i sl.;
- pružiti psihološku i duhovnu pomoć ženama da ponovno otkriju korijene i bogatstva vlastite kulture i vlastite vjere, da ponovno steknu samopoštovanje i izliječe duboke rane zadobivene svojim žalosnim iskustvom.⁸

Rad u mreži naša je najveća snaga

Posljednjih je godina učinjeno mnogo da bi se dalo pravo glasa, zaštita i nada mnogim ženama bez prava glasa. No, još uvijek treba učiniti mnogo da bi se prekinuo taj novi i nevidljivi lanac i ponovno vratilo dostojanstvo tolikim ženama.

To će se postići jedino objedinjavanjem naših snaga radi postizanja bolje komunikacije i suradnje s vladom, nevladinim organizacijama, karitativnim ustanovama i različitim organizacijama religijskog obilježja i to tako da budu djelotvorniji u iskorjenjivanju ropstva, otklanjajući korupciju, nezakonite zarade i veliku potražnju milijuna klijenata za plaćenim seksom.

Uspostava mrežne suradnje sa zemljama podrijetla žena i maloljetnika postaje strateški savez. Svjesni bogatstava naše karizme, ljubavi i stvarnosti, naše prisutnosti u svakom dijelu svijeta, trebamo raditi u sprezi sa zemljama podrijetla i odredišta tih djevojaka. Naš rad u mreži i naše motivacije mogle bi biti velika pomoć u sprječavanju egzodusa tolikih mladih žena nudeći im druge mogućnosti jer će ih u suprotnom njihovi izbori odvesti u pravo ropstvo.

Suradivati s redovnicama zemalja podrijetla predstavlja drugu strategiju koju treba primijeniti. Naša uloga i intervencija u zemljama odredištima može biti djelotvorna samo ukoliko se ostvaruje u uskoj suradnji s mjesnim Crkvama, karitativnim organizacijama i redovničkim zajednicama. Ta suradnja ima za cilj:

⁷ Od početka naše suradnje s Odsjekom za trgovinu ljudima, Nigerijsko veleposlanstvo je izdalo više od 2.500 putovnica kako bi se uspjelo ishoditi boravišne vize prema onome što predviđa čl. 18.

⁸ Neke su redovnice zauzete u osjetljivoj službi unutarnjeg ozdravljenja pomažući mlađim djevojkama kako bi prebrodile traume i duboke rane koje nose u sebi i ponovno stekle samopoštovanje. To se čini pomoću molitve i slušanja Božje riječi koja pomaže ženi ponovno otkriti vlastito dostojanstvo žene i kršćansku vjeru. Najveći dio tih djevojaka potječu iz kršćanskih obitelji i imaju osjećaj za Boga i vrhunaravno. Mnoge osjećaju snažan osjećaj krivnje te stoga osjećaju potrebu za pomirenjem s Bogom, samima sobom i svojim obiteljima.

- razmjenu informacija u svrhu boljeg shvaćanja i ovladavanje tom pojavom s obje strane tako da se utvrde nove strategije intervencije;
- promovirati široku kampanju kako bi se spriječio egzodus mladih iz njihovih obitelji, škola i župa prema “obećanoj zemlji”;
- pronalaziti i zaštititi obitelji žrtava od eventualnih ucjena i prijetnji izrabljivača;
- prihvatiti i pratiti u društvenoj reintegraciji pomoću *ad hoc* projekata one mlade žene koje se dragovoljno odluče vratiti kući;
- pružiti pomoć velikom broju žrtava bez dokumenata koje su se vratile u domovinu iz europskih zemalja; pritom treba znati da je 10 do 15 posto onih koje se vraćaju kući zaraženo virusom HIV-a.

Prijedlozi za zemlje porijekla i odredišta:

- pomoći mjesnim crkvenim zajednicama, svećenicima i redovnicima da zanemare razlike i zajedno rade na način da, prije svega u školama i župama te u radu sa skupinama mladih, provode kampanju kojoj je cilj pružiti informacije i raditi na sustavnom sprječavanju tih pojava;
- uhvatiti se u koštac s masovnim povratkom u domovinu te pomagati žrtvama da se vrate u obitelj i ponovno uključe u društvo – također uz pomoć financijskih projekata;
- vršiti pritisak na odgovorne u Crkvama zemalja pogođenih trgovinom ljudima da preuzmu na sebe odgovornost hrabro se odričući te društvene rane kao što su to 2002. učinili nigerijski biskupi pastoralnim pismom *Vratiti dostojanstvo nigerijskim ženama*;
- boriti se za pravično zakonodavstvo protiv trgovine i trgovaca i zahtijevati dosljednu primjenu važećih zakona;
- kreirati učinkovitu i stratešku mrežu sa svim vjerskim tijelima i različitim redovničkim zajednicama tako da se pozitivno odgovori na nove urgentne potrebe;
- uključiti svećenike i muške redovničke zajednice u tu važnu službu; njihova bi suradnja bila dragocjena napose u formaciji mladih, u pružanju pomoći razorenim obiteljima a, još više, u uspostavi kontakta i ozdravljenju “klijenata”;
- pružati punu suradnju državnim i privatnim, laičkim i vjerskim, snagama, koje rade na tome polju kako bi se zajedničkim naporima radilo na trajnom iskorjenjivanju te “trgovine robljem”;
- surađivati s masovnim medijima na pružanju kapilarne i detaljne informacije i učinkovite javne kampanje koja će probuditi svijest o problemu “trgovine robljem”.

Zaključak: Tko je moj bližnji?

Odgovarajući na pitanja koja pred nas postavlja svijet izložen stalnim promjenama i tražeći pravednost, solidarnost, dostojanstvo i poštivanje prava svake osobe, poglavito najslabijih, najranjivijih i nezaštićenih osoba, sve smo pozvane pružiti svoj doprinos.

Samo zajedničkim i umreženim radom uspjet ćemo prekinuti nevidljivi lanac trgovanja ljudima, tog zločina protiv čovječstva. Zato redovnički život mora biti izraz proročkog poslanja koje je Isus povjerio svojoj Crkvi. Poput prorokâ, današnji redovnici i redovnice također su pozvani i poslani s posebnim poslanjem “izvesti sužnje iz zatvora, iz tamnice one što žive u tami”.

Stvoriti “pravi savez sa siromašnima” nova je vizija i izazov autentične Crkve vjerne Kristu i njegovu poslanju.

U ponovnom otkrivanju svoje proročke uloge, Crkva trećeg tisućljeća i redovničke ustanove odgovorit će na konkretan i jasan način na pitanje koje smo si postavili na početku: “Tko je moj bližnji?”

Odgovor ne može biti drugi osim: “Idi pa i ti čini tako!”

To je moja želja, moje hvala i moja molitva.

Zagreb, 2. veljače 2009.